

IDENTITETA SLOVENIJE 2017

Ves svet je danes povezan z mnogimi vezmi - političnimi, kulturnimi in gospodarskimi. Evropska unija se širi, tudi najbogatejše države so odvisne ena od druge. Da bi se v teh dogajanjih znali in zmogli upreti vsem nevarnostim izgube lastne identitete, je prav, da najprej poznamo sami sebe. Kot mlada država si postavljamo številne majhne in velike cilje. Za doseganje ciljev je pomembno zaupanje v lastne moči na vseh področjih našega dela. Zato je prav, da se sedanje in bodoče generacije Slovencev seznanjajo s preteklostjo in sedanostjo naroda. Spoznavajmo torej naše prednike in sodobnike, ki so bili nekoč ali so prav zdaj pomembne osebnosti ne le za Slovenijo temveč za ves svet! Ob vsaj skromnem poznavanju zgodovine Slovencev in drugih narodov lahko hitro ugotovimo, da nas ni treba biti sram v družbi držav sveta na katerem koli področju. Svojo državo smo imeli kot prvi izmed vseh Slovanov že leta 626. Njena ureditev je po mnenju strokovnjakov služila kot vzorec Jeffersonu pri pisanju deklaracije o neodvisnosti Združenih držav Amerike. Kot edini narod v Evropski uniji imamo himno, ki govori o sožitju med narodi.

Na stičišču romanskega, germanskega in slovanskega sveta smo redki, ki smo obdržali svoj jezik, medtem, ko ga veliko številčnejši niso ali pa so celo izginili z oblička zemlje (npr. Bavarci, Prusi, Langobardi, Obri...). V pismenosti si delimo 2. mesto na svetu z najrazvitejšimi državami. Po raziskavah Združenih narodov smo skupaj z Japonci prvi na svetu po tem, da nam je delo najvišja vrednota. Po merilih Instituta IEP je Slovenija na 4. mestu med najbolj varnimi državami. Pred nami so samo Danska, Norveška in Islandija. Med državami, kjer je najbolj poskrbljeno za kakovost otroškega življenja, si po podatkih mednarodne organizacije Save the Children Slovenija deli prvo mesto z Norveško, Finsko, Nizozemsko in Švedsko.. Revija National Geographic je med najprivlačnejše turistične destinacije na 6. mesto na svetu uvrstila Bled. Na turistični borzi WTML je bil Bled izbran za najboljši športno turistični kraj na svetu za l. 2017. Po mnenju dr. Antona Trstenjaka je bistvena značilnost našega naroda poštenje. Kjerkoli po svetu živijo Slovenci pa naj bo to v Evropi, Severni ali Južni Ameriki, Afriki, Aziji in Avstraliji, povsod so spoštovani in uspešni.

Brižinski spomeniki so najstarejši zapis ne le v slovenščini temveč tudi najstarejši ohranjen zapis v kakšnem izmed slovanskih jezikov. V tej obliki so nastali v 9. stoletju. Svojo prvo tiskano knjigo smo dobili že l. 1551. Prevod Svetega pisma leta 1584 v slovenščino je prevod v 12. jezik v svetovnem merilu. Logaritemske tablice Jurija Vege so najbrž prva in ena redkih knjig, ki so bile tiskane v več izvodih kot Sveto pismo. Po njem se imenuje krater na Luni. Slovenec Janez Puhar je že leta 1842 izumil fotografiranje na steklo. Le zelo redki vedo, da imamo Slovenci Nobelovega nagrajenca za kemijo, to je bil Friderik Pregl iz Ljubljane, po katerem se sedaj imenujejo nagrade na tekmovanjih iz kemije. Znanstvenik Jožef Štefan, ki je v mladosti pisal pesmi in tudi prevajal pesmi drugih narodov v slovenščino, je doktoriral že pri 23 letih. Ko je bil star 28 let, je postal najmlajši univerzitetni profesor v vsej Avstroogrski. Pri 30 letih je bil sprejet v Akademijo znanosti in umetnosti. Odkril je zakon o sevanju in prvi izračunal, da temperatura Sončevega površja znaša 5586°C. Leta 1883 je postal prvi predsednik avstrijskega Elektrotehniškega društva na Dunaju. Slovenci smo dali dunajski univerzi 36 rektorjev in dekanov, naši profesorji pa predavajo tudi na najboljših univerzah po svetu.

Mnogim je znan sloviti zbor Dunajskih pojočih dečkov. Njihov predhodnik je zbor Kapelskih dečkov, ki ga je osnoval prvi dunajski škof Slovenec Jurij Slatkonja. Fran Miklošič, največji slavist 19. stoletja, je bil na Dunaju cenzor za slovanske, romunske in grške knjige. Škof Friderik Baraga je desetletja preživel med Indijanci. Napisal je Čipveško slovnico, ki je sploh prva slovnica v kakem indijanskem jeziku.

Hermana Potočnika štejejo med pionirje vesoljskih poletov. Agencija NASA je leta 1995 izdala prevod njegove knjige o problemih poletov po vesolju, ki je izšla l. 1928. Njegovi izračuni krožnic in hitrosti umetnih satelitov ter vesoljskih postaj se zelo malo razlikujejo od dejanskih, ponekod samo za desetinke odstotkov. Skoraj 70 let pozneje, l. 1994, je v vesolje poletel prvi astronaut našega rodu Ronald Šega. Leta 2006 je pol leta prebila v vesolju Sunita Williams, njen oče je Indijec, mati pa Slovenka. Ob obisku v Sloveniji si je v Vitanju ogledala tudi spominski center Hermana Potočnika.

Večini Slovencev je znana tovarna motorjev in terenskih vozil Puch v Avstriji. Ta vozila za svoje potrebe uvaža tudi naša vojska. Le redki pa vedo, da je tovarno osnoval Janez Puh iz okolice Ptuja. Ni bil le podjetnik temveč tudi priznan izumitelj.

V elektrotehniko in strojništvu imamo dostojne naslednike Milana Vidmarja, saj brez njih tudi tovarne, kakršne so Gorenje in številne druge, ne bi mogle biti konkurenčne v današnjem času. Kot zanimivost lahko zapišemo, da so že vrsto let v vrhu našega gospodarstva tovarne, ki imajo lepa slovenska imena: KRKA, LEK, GORENJE... Torej za uspešnost ni potrebno, da dajemo našim podjetjem tuja imena.

V Sloveniji imamo nekaj podjetij, ki so med najboljšimi na svetu s svojimi izdelki. Izpušni sistemi Akrapovič so korak pred svetovno konkurenco. Kolektor Idrija je največji proizvajalec komutatorjev (delov elektromotorjev) za avtomobilsko industrijo na svetu. Podjetje PIPISTREL iz Ajdovščine je vodilni svetovni proizvajalec ultralahkih letal in letal s pomožnim motorjem. Jadrarno letalo Pipistrel Apis je nosilec petih svetovnih rekordov po kriterijih mednarodne letalske zveze. Leta 2011 je Pipistrel preko svoje ameriške podružnice Pipistrel-USA com še tretjič zmagal na Nasa Cafe Green Flight Challenge. Lastnik Pipistrela Ivo Boscarol je jeseni 2015 podpisal pogodbo za dobavo 194 dvosedežnih šolskih letal indijski vojski. Uporabljali jih bodo za šolanje pilotov. Opremljena bodo z reševalnim padalom, ki v primeru nesreče rešuje letalo in oba pilota, zato jima ni potrebno izskočiti. Boscarol je 6. 11. 2016 s Kitajci podpisal pogodbo v višini 350 milijonov € za prodajo tehnologije izdelave električnih letal Panthera Hybrid in Alfa Electro, skupaj pa bodo razvijali električno 19-sedežno letalo. V Ajdovščini bodo za Kitajce izdelali tudi 100 letal na leto. V Italiji je junija 2017 Pipistrel zagnal proizvodnjo ultralahkih električnih letal Panthera. S podjetjem UBER iz ZDA je Pipistrel junija 2017 sklenil partnerstvo za razvoj električnega letalnika z navpičnim vzletanjem. Ta je predviden za prevoze v velemestih v bodočnosti. Tine Tomažič, letalski strokovnjak v Pipistrelu, je postal l. 2012 prvi neameričan, ki je dobil nagrado PADA Trophy. To nagrado podeljuje združenje vrhunskih strokovnjakov za razvoj lahkega letalstva. Vsako leto izbere po enega novega člana, da se jim pridruži. Kriterij za sprejem je ocena dosežkov k razvoju lahkega letalstva. Matevž Lenarčič je s Pipistrelovim letalom že dvakrat obletel svet. Na tej poti je l. 2012 kot prvi na svetu preletel severni tečaj in Mount Everest. Flightglobal Achievement Awards mu je zato podelila naslov Najboljši pilot sveta za l. 2013

Podjetje Pipistrel je bilo l. 2010 kot prvo slovensko podjetje izbrano za končnega zmagovalca v kategoriji Inovativnost na prestižnem izboru European Business Award. V desetih kategorijah je bilo prijavljenih 15 000 podjetij iz vse Evrope. L. 2013 je to prestižno priznanje prejela korporacija Hidria iz Spodnje Idrije. Njihove inovacije imajo pomembno vlogo pri uveljavljanju obnovljivih virov energije ter v avtomobilski industriji. Združenje evropskih avtomobilskih dobaviteljev CLEPA je HIDRII 21. 3. 2016 podelilo najvišje priznanje za inovacijo v ključni kategoriji Zelene tehnologije za sistem OPTIMA za hladen zagon dizelskih motorjev. Zaradi te inovacije bodo avtomobili porabili 30 % manj goriva, za enak odstotek se bo zmanjšala tudi emisija škodljivih plinov.

Pet slovenskih inženirjev podjetja RoboticsX je izdelalo prvi pametni robot na svetu. Njihovo inovacijo je strokovni javnosti predstavila japonska tovarna robotov Yaskava, ki gradi tovarno robotov v Kočevju.

Astrofizik in kozmolog dr. Uroš Seljak, doma iz Nove Gorice, je l. 2012 prevzel vodenje Centra za kozmološko fiziko v Berkeleyu, ZDA. Center finansirata NASA in Evropska satelitska agencija. Dr. Jernej Barbič, doma blizu Mosta na Soči, je bil l. 2005 uvrščen med 35 najuspešnejših inovatorjev ZDA, mlajših od 35 let. Njegova inovacija bo prispevala k 10 do 100-krat hitrejšemu in cenejšemu načrtovanju avtomobilov in letal. Prav tako v ZDA so l. 2012 dr. Anžeta Slosarja uvrstili med 10 najboljših znanstvenikov leta. Za razvoj nove tehnike kartiranja vesolja je od ministrstva za energijo ZDA prejel 2,5 milijona \$ nagrade za nadaljnje raziskave.

Inštitut Jožef Stefan iz Ljubljane je v okviru iniciative Združenih narodov in UNESCO prejel nagrado WSIS + 10 Global Champions za najboljši produkt desetletja, in sicer za portal VideoLectures.Net v kategoriji e-znanost in tehnologija. Poslanstvo portala je neomejen prenos in brezplačno ponujanje znanstvenih in video predavanj. Do julija 2017 je gostil 19.907 predavanj, predavalo je 14.800 avtorjev, posredovanih je bilo 23.075 posnetkov in organiziranih 1051 dogodkov. Je največji tovrstni portal na svetu. Nagrada je bila podeljena 25. 2. 2013 na sedežu UNESCO v Parizu.

Mnogi Slovenci so v novih domovinah dosegli velike uspehe in zasedli pomembne položaje. V ZDA je bilo 6 admiralov in 11 generalov, ki so se ali se še štejejo za Slovence. Med njimi je še posebej pomemben admiral Ronald Zlatoper, komandant tihomorske flote ZDA pred koncem 20. stoletja. Senat ZDA je avgusta 2013 imenoval Franka Gorence za poveljnika ameriških letalskih sil v Evropi in Afriki. S tem je hkrati postal tudi poveljnik letalskih sil zveze NATO. Rodil se je v Ljubljani l. 1957. V Avstroogrski so bili Slovenci diplomati, častniki in pomembni državni uradniki. Številni med njimi so za posebne zasluge dobili plemiški stan. V združeni Nemčiji je za železnim kanclerjem Bismarckom postal kancler Leon Kopriva (Graf Leon von Caprivi). Rodil se je l. 1831 kot potomec družine Kopriva iz Koprivnika na Spodnjem Kranjskem (Dolenjskem).

Dr. Dušan Petrač je bil kot priznan strokovnjak na področju vesoljske tehnologije dolgoletni sodelavec NASE. Usposobil se je za znanstvenega spremljevalca za plete v vesolje in je že bil prva rezerva. Posebej je zaslužen za razvoj infrardečih astronomskih satelitov. Njegov zadnji projekt je bil iskanje Zemlji podobnih planetov. Našli so jih okoli 150. V Los Angelesu so ga proglasili za častnega meščana. France Rode je v Ljubljani končal fakulteto za

elektrotehniko, v ZDA pa l. 1962 magisterij iz biomedicine. Pri Hewlett Packardu je izumil prvi žepni kalkulator na svetu in bil lastnik številnih patentov. Avgusta 2016 je umrl Joseph Sutter, potomec slovenskih staršev. Bil je vodja razvojnega programa letala boeing 747. Sodeloval je pri razvoju praktično vseh Boeingovih letal. Boeing je po njem imenoval glavno inženirsko stavbo oddelka za komercialna letala.

Naši arhitekti so dali pomemben prispevek videzu številnih mest. Z deli Plečnika se lahko pohvalita izven naše domovine predvsem Dunaj in Praga, zelo znan je tudi Maks Fabiani.

Tudi na področju medicine imamo strokovnjake, ki v svetu veliko pomenijo. Dr. Zora Janžekovič iz Maribora se je v plastični kirurgiji uveljavila s kirurškim zdravljenjem opeklin. Pred leti je do tragične smrti dosegal zavidljive rezultate dr. Marko Godina. Posebej znan je postal zaradi postopka operacije, ko je prišil v zapestju odtrgano roko. Na Inštitutu za mikrobiologijo in imunologijo v Ljubljani so naši strokovnjaki prvi na svetu februarja 2016 potrdili povezavo med virusom zika in mikrocefalijo pri otrocih. Virus, ki ga prenašajo komarji, pri nosečnicah povzroča zelo nepravilen razvoj otroka, predvsem glave in možganov.

Slovenski glasbeniki nastopajo na najslavnejših svetovnih odrih: Irena Grafenauer, Marjana Lipovšek, Igor Ozim, Dubravka Tomšič Srebotnjak... V narodnozabavni glasbi je bil izjemno uspešen Slavko Avsenik. Njegova skladba Na Golici je druga največkrat predvajana pesem, v kategoriji instrumentalnih skladb pa je na prvem mestu vseh časov na svetu. Zelo uspešni so tudi naši pevski zbori.

V marsikateri športni panogi je Slovenija z dosežki športnikov v svetovnem vrhu. Številne medalje z najvišjih tekmovanj kot so olimpijske igre, svetovna in evropska prvenstva presenečajo poznavalce mednarodnega športa. Kot svetel zgled mladim rodovom bodo ostala zapisana imena mnogih nekdanjih in sedanjih športnikov. Rudolf Cvetko je prvi Slovenec z olimpijsko medaljo, l. 1912 je prejel srebro v sabljanju. Telovadec Leon Štukelj je najuspešnejši slovenski olimpijonec. Na olimpijskih igrah in svetovnih prvenstvih je osvojil 20 medalj, od tega 8 zlatih. Telovadec Miro Cerar je na olimpijskih igrah in svetovnih prvenstvih prejel 10 medalj, od tega 7 zlatih. Padalka Irena Avbelj pomeni dolgoletni vrh svetovnega padalstva. Na svetovnih prvenstvih je bila dvajsetkrat zlata, desetkrat srebrna in trikrat bronasta. Boksar Dejan Zavec je večkratni svetovni in evropski prvak.

Tina Maze je bila z eno zlato in dvema srebrnima medaljama najboljša smučarka svetovnega prvenstva 2013 v Schladmingu. V sezoni 2012-2013 je postavila nove mejnike alpskega smučanja. Prva v zgodovini je preseгла 2000 točk - dosegla jih je 2414, naslednja za njo pa 1101. Osvojila je veleslalomski, superveleslalomski in veliki kristalni globus. Na 32 tekmah je bila 24-krat na zmagovalnem odru, prej je bil rekord 22. Zmagala je 11-krat, 7 je bilo drugih mest in 6 tretjih. Tina se je priključila Marcu Girardelliju, Petri Kronberger in Janici Kostelić, ki so uspeli v eni sezoni zmagati v vseh petih disciplinah. Je tudi edina tekmovalka doslej, ki je bila v vseh petih disciplinah med tremi najboljšimi v končni razvrstitvi. Na olimpijskih igrah v Sočiju v Rusiji l. 2014 je bila z dvema zlatima medaljama najboljša alpska smučarka, Slovenija pa z osvojenimi osmimi medaljami druga najuspešnejša država glede na število medalj na prebivalca. Tekačica na smučeh Petra Majdič je 20-krat zmagala v svetovnem pokalu, na OI v Kanadi pa kljub zlomljenim rebrom osvojila bronasto medaljo. Smučarka Ilka Štuhec je v sezoni 2016/2017 osvojila dva mala kristalna globusa, enega za

smuk in drugega za kombinacijo. V skupni razvrstitvi je bila druga. Rokometaši so bili na svetovnem prvenstvu 2013 četrti, l. 2017 pa tretji. Na evropskem prvenstvu l. 2004 so osvojili drugo mesto. Slovenska odbojgarska reprezentanca je l. 2016 na evropskem prvenstvu zasedla 2. mesto. Septembra 2017 so slovenski košarkarji na evropskem prvenstvu osvojili zlato medaljo. Slovenska hokejska reprezentanca bo l. 2018 spet nastopila na olimpijskih igrah, na prejšnjih v Sočiju je bila sedma. Devetnajstletni motokrosist Tim Gajser je v sezoni 2015/2016 prvič nastopal v mednarodni konkurenci in je že postal evropski in svetovni prvak. Janja Garnbret je pri 17 letih postala svetovna članska prvakinja v težavnostnem plezanju in osvojila tudi svetovni pokal za l. 2016.

Slovenski skakalci na smučeh krojijo svetovni vrh. Peter Prevc je l. 2015 postavil svetovni rekord v poletih – 250 m. V sezoni 2015/2016 je presegel vse rekordne dosežke. Je edini skakalec do sedaj, ki je v eni sezoni osvojil veliki kristalni globus, zmago v razvrstitvi poletov, letovalno turnejo in naslov svetovnega prvaka v poletih. Deskar na snegu Žan Košir je v sezoni 2014/ 2015 osvojil veliki kristalni globus za skupno zmago in še dva mala: za paralelni slalom in paralelni veleslalom. To je vse, kar je sploh možno osvojiti. Smučar prostega sloga Filip Flisar je na svetovnem prvenstvu v smučarskem krosu januarja 2015 osvojil zlato medaljo. Pravo vrednost teh rezultatov dobimo, če upoštevamo, da je Slovenija po številu prebivalcev z dvema milijonoma na 142. mestu na svetu.

Z vojaškega vidika imamo o sebi bolj slabo mnenje, vendar je potrebno tudi tu postaviti stvari na pravo mesto. Militaristi res nismo bili nikoli, vedno pa smo bili dobri vojaki in to ne samo baron Andrej Čehovin in general Rudolf Maister. Andrej Čehovin je kot izjemno sposoben topničar napredoval od navadnega vojaka do stotnika in barona. Bil je prvi vojak in častnik v avstrijski vojski, ki je bil odlikovan z redom Marije Terezije in z zlato ter srebrno medaljo za hrabrost. Veličine Maistrovega dejanja se premalo zavedamo. Če bi Maribor pripadel Avstriji, bi se najbrž enako zgodilo z velikim delom Štajerske. Brez partizanskega boja Primorska nikoli več ne bi bila slovenska. In kaj bi potem ostalo? Samostojne Slovenije gotovo ne bi bilo nikoli! General Blaž Žemva, čigar oče je bil doma iz Krnic na Gorenjskem, je l. 1911 postal načelnik generalštaba avstroogrške vojske. L. 1916 je bil admiral Anton Haus iz Tolmina postavljen za poveljnika avstroogrške mornarice. Prvi poveljnik mornarice Kraljevine Jugoslavije je bil Kranjčan Ciril Metod Koch, prvi poveljnik partizanske in jugoslovanske mornarice pa Josip Černi. TIGR (kratica iz začetnic mest Trst, Istra, Gorica in Reka) je bila tajna organizacija primorskih protifašistov. Ustanovljena je bila l. 1927 na Nanosu. Delovala je na ozemlju, ki je bilo po rapalski pogodbi priključeno Italiji. Tigrovci so bili torej prvi borci na svetu proti fašizmu. Partizanski boj uživa pri zaveznikih globoko spoštovanje, verjetno večje kot pri nas samih. Leta 1991 smo se odločno, premišljeno in uspešno uprli posredovanju jugoslovanske vojske. In kaj to sploh pomeni? Za nekatere je bil oborožen spopad le avantura, češ, saj bi nas lahko premagali, če bi hoteli. V razmislek ponujam vprašanje nekega tujca: Kako ste si Slovenci upali spopasti s peto najmočnejšo armado v Evropi – in to brez vojske, povrh pa ste celo zmagali?!

Zelo redek če ne edini v svetovni zgodovini je dogodek, ko so se ženske zoperstavile vojaški sili. Po porazu turške vojske l. 1664 pri Monoštru (St. Gothardu) na sedanji avstrijsko-madžarski meji se je oddelek njihove vojske umikal čez Slovenske gorice. Blizu Jeruzalema so jih pričakale ženske. Izbrale so najprimernejše mesto za napad, se nanj pripravile in jih pobile. Kraja spopada se še vedno drži ime Babji klanec.

Na različne načine radi pomagamo drugim. Tako je misijonar slovenskega rodu Pedro Opeka na Madagaskarju iztrgal iz najhujše revščine več deset tisoč ljudi. Ni jih rešil le pred lakoto, z dobro organizacijo jim je našel delo, jih začel izobraževati in jih prepričal, da so vzeli življenje v svoje roke. Znal je pridobiti denar, da so lahko zgradili cela naselja, šole, bolnišnice, domove za ostarele itd. Vrnil jim je človeško dostojanstvo. Za vse to je bil Pedro Opeka predlagan za Nobelovo nagrado za mir.

Marsikaj pri nas nam je samo po sebi umevno. Številni se niti ne zavedajo enkratnosti naše geografske pestrosti. Imamo polja, planine, vinske gorice, kraški svet, le po treh urah vožnje z avtom se lahko isti dan smučamo v hribih in kopamo v morju. Imamo bogastvo običajev, krajevne arhitekture in kulturnega izročila. Zares je nenavadno, da imamo na vsem svetu samo Slovenci kozolce in čebelnjake.

Leta 2004 je Slovenija postala članica zveze NATO in Evropske unije, 1. januarja 2007 je prevzela evro. Za marsikoga je Evropska unija idealna organizacija v vseh pogledih, kar pa ni res. Slovenci nismo vstopili vanjo kot reveži, v marsičem smo boljši kot nekatere njene dolgoletne članice. Lahko smo prepričani, da je vstop Slovenije obogatitev za Evropsko unijo na številnih področjih. Naših težav ne bodo reševali drugi, vsi imajo že svojih dovolj in preveč. Zavedati se moramo, da v politiki ni prijateljev, je le zasledovanje lastnih ciljev. Svoje težave bomo rešili le mi sami z zaupanjem v lastne sile. Seveda je tudi pri nas marsikaj narobe, vendar ni prav, če se pri tem obnašamo tako, kot da se vse slabo dogaja samo pri nas, povsod drugje pa je vse v redu.

Usoda nekega naroda je predvsem v njegovi moči, v njegovih hotenjih, zato moramo razmišljati o svoji prihodnosti in si postavljati primerne cilje, za kar pa je potrebnega dovolj samospoštovanja in samozavesti. Skromni in ponižni si ne postavljajo visokih ciljev. Prav bi bilo, da še posebej mlade generacije seznanjamo s pomembnimi dogodki in osebnostmi iz naše bližnje in daljne preteklosti ter s tem večamo zaupanje v lastne moči, v svoj narod in domovino.